

## RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING MOLIYA SEKTORIGA TA'SIRI

**Uzaqov Aziz To'liqin o'g'li**

TKTI, Qo'shma ta'lim dasturlari bo'lim boshlig'i.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13923999>

Moliya sohasi dunyoning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishining ajralmas qismi hisoblanadi.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar moliyaviy bozorlar, banklar, investitsiya kompaniyalari va boshqalarga ta'sirini kengaytirdi. Maqolada moliya sohasining hozirgi holati, raqamli texnologiyalar va ularning SWOT tahlili haqida so'z yuritiladi.

Moliya sohasining hozirgi holati global va mintaqaviy o'zgarishlar bilan bog'liqdir. Bir tomondan, raqamli texnologiyalar va fintech kompaniyalari an'anaviy moliyaviy institutlarga katta bosim qilmoqda. Shu bilan birga, moliya bozorlari hali ham global makroiqtisodiy omillar, jumladan, pandemiya ta'sirlari, inflyatsiya va foiz stavkalari o'zgarishlari ta'sirida. Moliya sohasi yangi texnologiyalarni qabul qilish jarayonida barqarorlik va xavfsizlik muammolariga duch kelmoqda.

-Fintech kompaniyalarning o'sishi: Fintech kompaniyalari raqamli texnologiyalar orqali moliyaviy xizmatlarni yaxshilashga hissa qo'shmoqda. Bank xizmatlarini raqamlashtirish, elektron to'lov tizimlari, blokcheyn texnologiyalari moliya sohasida yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

-Regulyatorlikning kuchayishi: Davlatlar tomonidan moliyaviy xizmatlar ko'rsatishni nazorat qilish va tartibga solish me'yorlari ortib bormoqda. Ayniqsa, raqamli valyutalar va onlayn moliyaviy xizmatlar uchun yangi qonunlar ishlab chiqilmoqda.

Raqamli texnologiyalar moliya sohasida yangi imkoniyatlar yaratib, xizmat ko'rsatishning tezligi va sifatini yaxshilaydi. Ushbu texnologiyalar orqali:

-Blokcheyn va kripto-valyutalar: Xavfsiz va tezkor tranzaksiyalar imkoniyatlari.

-Big Data va sun'iy intellekt: Kredit risklarini tahlil qilish va mijozlarga xizmat ko'rsatishda optimizatsiya qilish imkoniyati.

-Raqamli to'lov tizimlari: Pul o'tkazmalari va to'lovlarni osonlashtirish.

Moliyaning iqtisodiy rivojlanishidan biri bo'lib, jamiyatning iqtisodiy rivojlanishi va rivojlanishini ta'minlashda katta rol o'ynaydi. Bugungi kunda ishlab chiqarish sektorni tubdan o'zgartirmoqda. Ular mahsulotni vaning orqali yukni oshirib, yordamni iste'mol qilish, etkazib berishni ta'minlash vaqtini mahsulotni ishlatish va foydalanishdan keng foydalanishni ta'minlash uchun yordam beradi. xavfsizlik, xavfsizlik bilan bog'liq yangi muammolar va muammolar mavjud.

Moliya sohasi dinamik harakatda. Global iqtisodiy o'zgarishlar, iqtisodiy siyosat va innovatsiyalar ushbu sohaning rivojlanishiga kuchli ta'sir qilmoqda. So'nggi banklar va institutlar innovatsion texnologiyalarni yo'naltirishmoqda. Moliya sektori uchun hozirgi vaziyat barqaror turadi:

- **Raqamli transformatsiya:** Moliya
- **Kiberxavfsizlik muammolari:** Mol
- **Xalqaro moliya bozor:** Global bozorlar in foiz stavkalari, valyuta kurslari va siyosiy beqarorliklar kabilarga qarab o'zgarib turadi. Ushqaruv institutlari tomonidan innovatsion rivojlanish va strategiyalarning rivojlanishiga turtki bo'lmoqda.

2. **Raqamli texnologiyaning moliya sohasiga ta'siri**

Raqamli texnologiya iqtisodiyot sohasining ishlashiga ta'sir qiladi: barcha faoliyatga xizmat ko'rsatish, risklarni boshqarish, tahlillar va operatsion jarayonlar.

- **Sun'iy intellekt va mashinaviy ta'lim:** Kredit risklarini o'tkazish, xizmatga xizmat ko'rsatish (chatbotlar) va firibgarliknida ishlab chiqarish sun'iy intellektdan yuk tashish yokitib yuborish. Mashinaviy o'qitish algoritmlari orqali yuk tashish talablarini aniqroq oshirishga va mahsulotlarni individual ravshan moslashtirishga qodir.

- **Blokcheyn texnologiyalari:** Blokcheyn texnologiyalari orqali samarali va tezkor tranzaktsiyalar, smart-kontraktlar va shaxsiy aktivlarni amalga oshirilmoqda. Bu texnologiyalar, ayniqsa, banklararo hisob-kitoblarda va transchegaraviy to'lovlarda samaradorlikka yordam bering.

- **Big Data (Katta Ma'lumotlar):** Moliyaviy sektor katta ma'lumotlarni tahlil qilish orqali imkoniyatlarni va risklarni boshqarishni yaxshilash imkoniga ega bo'ldi. Big Data orqali xizmatlar institutlar o'zni qanday qilib aniq ko'rish moslashtirilgan va sifatli jarayonlarni prog'laydi.

SWOT tahlil

Raqamli texnologiyaning moliya sohasiga ta'sirini amalga oshirish uchun keng qamrovli SWOT tahlilini ko'rib chiqamiz:

| O'lcham                                              | Tahlil                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Kuchli tomonlari</b><br><b>(Kuchli tomonlari)</b> | <b>-Tezlik va samaradorlik:</b> Raqamli texnologiya yordam va rivojlantirishni tezlashtirish. Bu orqali bilan o'zaro aloqani yaxshilaydi va operatsyonani boshqarish.<br><b>-Ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish:</b> Big Data in sun'iy sun'iy nazorat qilish va boshqaruvni boshqarish qobiliyatini saqlab |

|                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                           | <p>qolish uchun tahlillarni chuqurroq o'rganishga va real rejimda qarorlar qabul qilishga imkon beradi.</p> <p><b>-Kengaygan xizmatlari uchun:</b> Raqamli yordam ko'proq odamlarni olish imkonini beradi, ayniqsa, bankga kirish imkoni paydo bo'ladi.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>Zaif tomonlari</b><br>(zaif tomonlari) | <p><b>-Kiberxavfsizlikka xavfsizlar:</b> Moliyaviy institutlar kompyuter tarmog'idan yuklashda katta masofa-xatarlarga duch keladi. Kiberhujumlar va firibgarliklar yo'qotishlarga olib kelishi mumkin.</p> <p><b>-Texnologik integratsiya jarayonlari:</b> Yangi texnologiyalarni amaldagi tizimlarga integratsiya qilish qiyinchilik tug'diradi, ayniqsa, katta xavf tashkilotlar uchun.</p> <p><b>-Regulyatorlik va qonunchilikdagi murakkabliklar:</b> Raqamli texnologiyaning rivojlanishi yangi qonun va boshqaruvga bo'lgan ishonchni rivojlantirish. Bu esa tashkilotlar uchun qo'shimcha vaqt va resurs talab qiladi.</p> |
| <b>Imkoniyatlar</b>                       | <p><b>-Innovatsiyalar va yangi mahsulotlar:</b> Raqamli texnologiya innovatsiyalarga foydali mahsulotlarni oladi. Masalan, yangi to'lov tizimlari, elektron valyutalar va blokcheyn asosidagi foydalanish.</p> <p><b>-Transchegaraviy yordam:</b> Raqamli texnologiya orqali transchegaraviy ko'chirishni osonlashtirish va qo'llab-quvvatlashni oson kengaymoqda.</p> <p><b>-Kichik bizneslar uchun:</b> Raqamli bizneslar uchun foydali kichik va o'rta bizneslar uchun manbalarga yordamni ta'minlash.</p>                                                                                                                      |
| <b>Tahdidlar</b><br>(tahdidlar)           | <p><b>-Kiberxaxsiziylik xavflari:</b> QIBerhujumlar Rakamli Tizimlargaga Asmosidaagi Taxdid Solini Mumkin, bu ESA Moliyvat Yo'lhishlar va mijozotchinish</p> <p><b>-Yuqori boshqaruv:</b> Fintech kompaniyalari va an'anaviy banklar o'zining shaxsiy kuchayib borishi, bu esa elektron texnologiyalarga sarmoyani ta'minlashni talab qiladi.</p> <p><b>-Regulyatorlikning kuchayishi:</b> Raqamli texnologiya rivojlanishi bilan davlat tomonidan regulyatsiya qilinadi, bu esa biznes jarayonlarini murakkablashtirishi mumkin.</p>                                                                                              |

**Moliya individualgi tendensiyalar**

Moliya tekshirish texnologiy

- **Markaziy bank valyutalari (CBDC):** Dav

- **Blokcheyn texnologiyasining keng qo'llab:** Bu

Raqamli texnologiyalar moliya sohasida yangi imkoniyatlar yaratmoqda, biroq bu jarayon xavfsizlik va regulyatorlik talablari bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqaradi. Moliya sohasining kelajakdagi rivojlanishi raqamli texnologiyalar va an'anaviy moliyaviy institutlar o'rtasidagi hamkorlikdan ko'p jihatdan bog'liq bo'ladi.

#### REFERENCES

1. **Chjao, J. va Chjan, Y. (2021).** "Raqamli texnologiyalarning moliyaviy xizmatlarga ta'siri: adabiyotlarni ko'rib chiqish". *Journal of Financial Technology*, 5(2), 45-60. 2021, Nyu-York, AQSh
2. **Arner, DW, Barberis, J. va Bakli, RP (2017).** "Fintech: moliyaviy xizmatlarning evolyutsiyasi va kelajagi". *Shimoli-g'arbiy xalqaro huquq va biznes jurnali*, 37(3), 331-354. 2017, Chikago, AQSh
3. **Filippon, T. "On Fintech and Financial Inclusion. 2019** National Bureau of Economic Research (NBER) Working Paper Series, No. 24717